

ZLOUPOTREBA PRAVA NA ODBRANU, EFIKASNOST KRIVIČNOG POSTUPKA I PRAKSA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

Milica KOLAKOVIĆ-BOJOVIĆ*

Procesna prava okrivljenog, uključujući tu i pravo na odbranu, osmišljena su sa idejom obezbeđivanja pravičnosti postupka, odnosno obezbeđivanja okruženja u kojem okrivljeni može biti aktivni subjekt, a ne objekt krivičnog postupka. Korišćenje ovih prava suprotno svrsi zbog koje su propisana, a najčešće sa ciljem odugovlačenja krivičnog postupka, pretvara zakonito ostvarivanje prava u njihovu zloupotrebu i zahteva efikasnu reakciju suda, čija je dužnost da spreči zloupotrebu prava i da omogući zakonito i efikasno vođenje krivičnog postupka. Evropski sud za ljudska prava (ESLJP, Sud) razvio je tokom decenija odlučivanja po predstavkama građana koji su smatrali da im je povređeno neko od prava garantovanih Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, bogatu praksu i jasne kriterijume razgraničenja zakonitog ostvarivanja prava na odbranu, od zloupotrebe tog prava. U ovom radu, analizirane su neke od ključnih odluka

---

* Doktor nauka, naučni savetnik, Institut za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu; Predsednik savetodavnog komiteta za nominacije sudija Međunarodnog krivičnog suda, <https://orcid.org/0000-0002-3130-5128>. E-mail: kolakius@gmail.com
Ovaj rad je nastao kao rezultat angažovanja autora u skladu sa Planom rada Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja za 2026. godinu (na osnovu ugovora br. 451-03-33/2026-03/200039 sa Ministarstvom nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije).

ESLP u ovoj oblasti, rukovodeći se najzastupljenijim modalitetima zloupotrebe prava na odbranu, kao kriterijumom za njihov odabir.

Ključne reči: pravo na odbranu, branilac, krivični postupak, efikasnost, zloupotreba prava

ZLOUPOTREBA PRAVA, ULOGA PROCESNIH SUBJEKATA I EFIKASNOST KRIVIČNOG POSTUPKA

Efikasnost, ali i zakonitost postupka se, pre svega, postiže sprečavanjem zloupotrebe prava u postupku. U praksi, ipak, nije uvek jednostavno utvrditi da li se radi o zloupotrebi ili pak samo "upotrebi" odnosno ostvarivanju prava.

Do ispravnog odgovora na ovo pitanje može se doći primenom nekoliko kriterijuma:

- Postojanje prava: Da bi se uopšte govorilo o zloupotrebi prava, potrebno je da lice zaista ima određeno subjektivno pravo priznato zakonom.
- Namera: Pravo se vrši sa nesavesnom namerom, često da bi se drugom naškodilo, a ne da bi se ostvario legitiman interes koji stoji iza tog prava.
- Nesklad sa svrhom: Postoji jasan nesklad između načina na koji se pravo koristi i ekonomske ili društvene svrhe zbog koje je to pravo dodeljeno.
- Posledica: Kao rezultat takvog vršenja prava, nastaje šteta za drugo lice ili opšti interes.

Može se reći da na efikasnost postupka u kontekstu zloupotrebe prava zapravo zavisi od dve grupe faktora:

- a) Prvo, to su normativni faktori sadržani u kvalitetu zakonske norme, a zatim su to i
- b) subjektivni faktori koji se odnose na subjekte koji treba da realizuju te norme.

Kvalitet zakonske norme zapravo predstavlja refleksiju obaveze države da sopstveni pravni sistem uredi na način koji će omogućiti efikasno vođenje krivičnog postupka.

*Postojanje ovakve obaveze ESLJP je potvrdio odlučujući u predmetu **Tsilira protiv Grčke**, odbio argument da su odugovlačenja postupaka vrlo često uzrokovana ponašanjem advokata, navodeći da je zemlja ugovornica dužna da organizuje svoj pravni sistem na način koji osigurava svima pravo na pravnosnažnu sudsku odluku.¹*

Ovo u praksi znači da država ima obavezu da obezbedi adekvatan:

1. Normativni okvir
2. Institucionalni okvir
3. Administrativne kapacitete
4. Infrastrukturni kapacitete²

Ovo ujedno čini okvir u kojem se kreću procesni subjekti koristeći se svojim pravima ili ih zloupotrebljavajući. U tom smislu, treba razlikovati:

- b.1.) Individualne radnje procesnih subjekata
- b.2.) Međusobne odnose procesnih subjekata

Oba vida ove grupe činilaca (i držanje subjekta krivičnog postupka kao pojedinca ali i međusobni odnosi procesnih subjekata) prožimaju sve faze krivičnog postupka i u neodvojivom su sadejstvu sa drugim tipovima determinanti koje su gore pomenute. U prilog tome govori i činjenica da je zabrana zloupotrebe prava od strane procesnih subjekata u Zakoniku o krivičnom postupku podignuta na rang procesnog načela, što samo po sebi ukazuje na njenu prirodu horizontalnog principa i važenja u svim fazama postupka, sa idejom da se onemogućiti korišćenje procesnih prava na način koji je suprotan njihovom duhu, odnosno na način koji podrazumeva ugrožavanje tuđih prava ili javnog interesa.³

---

¹ *Tsilira v. Greece*, No. 44035/05, presuda od 22. maja 2008. Godine.

² O individualnom značaju i međusobnim odnosima navedenih faktora koji utiču na efikasnost krivičnog postupka, vidi više u: Kolaković-Bojović, 2018; Kolaković-Bojović, 2014, str. 189-201; Kolaković-Bojović, 2015, str. 237-253; Kolaković-Bojović, 2013, str. 373-384.

³ Garancije pravičnog postupka sadržane su i u Zakoniku o krivičnom postupku iz 2011. godine koji u članu 14. propisuje da je sud „dužan da krivični postupak sprovede bez odugovlačenja i da onemogućiti svaku zloupotrebu prava usmerenu na odugovlačenje postupka“, uz posebne garancije hitnosti postupka protiv okrivljenog koji je u pritvoru.

Kada je reč o međusobnim odnosima procesnih subjekata, Cvijović ispravno zapaža da „stručan i angažovan rad suda sa svoje strane utiče i na povećanu angažovanost ostalih učesnika u krivičnom postupku, posebno stranaka. Svaka ekscesna situacija pred sudom, posebno u fazi glavnog pretresa, kao i nesposobnost suda da je adekvatno reši vodi odugovlačenju krivičnog postupka i zakasnelom presuđenju. Ukupnost odnosa-sud-tužilac-odbrana, stoje u žiži krivične procedure i određuju u punoj meri kako trajanje krivičnog postupka tako i pravilnost i zakonitost presuđenja.“ (Cvijović, 1985) Navedenom zapažanju jedino bi se mogla zameriti tvrdnja da međusobni odnosi u punoj meri određuju trajanje postupka jer je nesporno da to čine u sadejstvu sa ostalim, ranije pomenutim determinantama. Na istoj liniji argumenata, o podeljenoj odgovornosti, doprinosu procesnih subjekata i odgovornosti suda koji vodi postupak, u svojoj odluci iz 2005. godine bio je i Vrhovni sud Srbije:

„Okrivljeni u krivičnom postupku ima pravo na suđenje u okviru razumnog vremenskog roka. Ovo pravo je okrivljenom posebno garantovano odredbama člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, koju je ratifikovala i naša zemlja. Međutim, dužina razumnog roka relativna je i zavisi od brojnih činilaca koji je određuju. Složenost slučaja, ponašanje okrivljenog i ponašanje organa vlasti, konkretno suda koji vodi postupak, osnovni su faktori koji utiču na dužinu trajanja krivičnog postupka i opredeljuju da li je taj postupak završen u okviru razumnog roka ili ne.“⁴

Kada je reč o najčešćim modalitetima zloupotrebe prava u krivičnom postupku, bez svake sumnje, izdvaja se:

- Zloupotreba instituta izuzeća;
- Zloupotreba veštačenja;
- Zloupotreba prava na odbranu;
- Kršenje procesne discipline (posebno na glavnom pretresu);
- Zloupotreba prava na upotrebu jezika.

Možda i najbolje rešenje u ovoj oblasti, sadržao je Zakonik o krivičnom postupku iz 2006. godine, čija primena nikada nije započela a koji je, u članu 12, st. 1. i 2. princip suđenja u razumnom roku postavljao s jedne strane, kao pravo okrivljenog da u najkraćem roku bude izveden pred sud i da mu bude suđeno bez bilo kakvog neopravdanog odlaganja, ali i kao dužnost suda da postupak sprovede bez odugovlačenja i da onemogući svaku zloupotrebu prava koja pripadaju licima koja učestvuju u postupku. Vidi više u: Kolaković-Bojović, 2016.

⁴ Presuda Vrhovnog suda Srbije Rev. 457/05.

Neretko, ovi se modaliteti međusobno prožimaju, gde se naročito ističe uticaj i značaj prožimanja prava na odbranu sa drugim navedenim oblicima zloupotrebe prava.

ZLOUPOTREBA PRAVA NA ODBRANU I EFIKASNOST KRIVIČNOG POSTUPKA

Nesporno je da odbrana, neretko, koristi sve mogućnosti koje im odredbe važećeg Zakonika o krivičnom postupku dozvoljavaju, ne bi li „kupila vreme“ u situacijama kada okrivljenom efikasno vođenje postupka ne ide u prilog.⁵

Ove, tzv. ometajuće taktike uključuju širok spektar aktivnosti, uključujući, ali se ne ograničavajući na:

- Višestruke zahteve za izuzeće u svim fazama postupka;
- Zahteve za povraćaj u pređašnje stanje;
- Izbegavanje prijema poziva;
- Neodazivanje pozivu za ročišta;
- Opozivanje punomoćja i imenovanjem novih branilaca;
- Nepoštovanje procesne discipline na glavnom pretresu;
- Predlaganje velikog broja (nepotrebnih) svedoka;
- Zahtevanjem prava na prevodioca/tumača kada za tim ne postoji stvarna potreba.

Pored toga, ometajuće taktike koje primenjuju okrivljeni i branioci, u bliskoj su vezi sa činjenicom (ne)postojanja određene mere pritvora, budući da su u pritvorskim predmetima zainteresovani da se postupak što pre okonča. Međutim, u ostalim slučajevima česta je pojava da branioci nastoje da postupak odugovlače. Neretko, kada se radi o okrivljenima protiv kojih je bio određen pritvor, branioci čekaju dok se pritvor ukine, pa odmah nakon toga započinju sa primenom taktika koje su usmerene na odugovlačenje postupka.

---

⁵ O okvirima ostvarivanja prava na odbranu iz ugla efikasnosti krivičnog postupka zadatim Zakonikom o krivičnom postupku (2021). Vidi više u: Kolaković-Bojović, 2013, str. 131-148. Dostupno na: <http://institutecsr.iksi.ac.rs/361/1/m%20kolakovic%20bojovic.pdf>, (pristupljeno 25. april 2026).

U pogledu ovog pitanja, Evropski sud za ljudska prava je odlučujući u predmetu *Union Alimeneria Sanders S.A. protiv Španije*⁶, zaključio da je podnosilac predstavke dužan da pokaže marljivost u poštovanju i izvršavanju proceduralnih koraka koji su njemu relevantni, da se uzdrži od korišćenja bilo kakvih taktika odlaganja, kao i da iskoristi mogućnosti koje su mu pružene domaćim pravom za skraćivanje postupka.

Ostvarivanje ili zloupotreba prava na odbranu: procesna disciplina

Interesantno je, međutim, da je ponekad teško napraviti granicu između zloupotrebe i zakonite upotrebe legitimnog prava branioca da preduzima sve radnje koje ne prevazilaze zakonske okvire a koje su u interesu njegovog klijenta, a da percepcija ovog pitanja zavisi i od procesne uloge posmatrača. (Kolaković-Bojović, 2016, str. 186)

Tako je u predmetu *Klamecki protiv Poljske*⁷, odgovarajući na predstavku podnosioca, Vlada naglasila da je produženo trajanje pritvora podnosioca zahteva, posledica činjenice da je suđenje sporo napredovalo zbog njegovog sopstvenog ponašanja, što pokazuju njegovi brojni, očigledno neosnovani osporavanja nepristrasnosti suda prvog stepena, šest zahteva za imenovanje novog branioca i žalbe koje je podneo na odluke o pritvoru – uprkos činjenici da su te žalbe bile nedozvoljene po zakonu.

Sličan stav ESLJP zauzima i u predmetu *Puzović i Medarević protiv Srbije*,⁸ gde ističe da, ukoliko se trajanje krivičnog postupka može pripisati ponašanju okrivljenog i procesnim zloupotrebama kojima pribegava odbrana, tada se okrivljeni, po pravilu, ne može sa uspehom pozivati na povredu člana 6, stav 1. EKLJP. Sud dalje pojašnjava da se u opstrukcije koje nisu izvinjavajuće ubrajaju bespredmetni podnesci i neopravdani izostanci okrivljenog i branioca sa suđenja.

U tom kontekstu, interesantan je i stav Suda u predmetu *Capuano protiv Italije*⁹, da bi podnosioci predstavke trebalo da budu odgovorni za odugovlačenje postupka prouzrokovano od strane njihovih punomoćnika. I pored toga, ESLJP podseća da okrivljeni nije dužan da

---

⁶ *Union Alimeneria Sanders S.A. v. Spain*, No. 11681/85, odluka od 11. decembra 1987.

⁷ *Klamecki v. Poland*, No. 25415/94, presuda od 28. marta 2002. godine.

⁸ *Puzović i Medarević v. Serbia*, No. 2545/05, presuda od 15. septembra 2009. godine.

⁹ *Capuano v. Italy*, No. 7/1986/105/103, presuda od 25. juna 1987. godine.

sarađuje sa sudom, kao i da sudu stoji na raspolaganju čitav spektar procesnih sredstava namenjenih suzbijanju različitih vrsta opstrukcije postupka.

Sud je, dakle, dužan da vodi računa o procesnoj disciplini stranaka koje učestvuju u postupku te da sankcioniše procesnu nedisciplinu okrivljenog i njegovog branioca, pa ako to ne čini i zbog toga suđenje dugo traje, povređeno je pravo stranke na suđenje u razumnom roku, bez obzira na to što je predugom trajanju postupka doprineo i sam okrivljeni i/ili njegov branilac. Ovo, kao što je rani pojašnjeno, nedvosmisleno proizilazi i iz prakse ESLJP-a, ali i Vrhovnog (kasacinog) suda.

Naime, Vrhovni kasacioni sud odlučujući po predstavi zbog povrede prava na suđenje u razumnom roku, i navodeći da je očigledno da je razlog neopravdano dugog trajanja prvostepenog postupka to što osnovni sud nije vodio dovoljno računa o procesnoj disciplini stranaka kod izostanka okrivljenog i njegovih branilaca sa zakazanih pretresa, a što je rezultiralo odlaganjem – neodržavanjem većeg broja glavnih pretresa i to 20 od ukupno zakazana 23 glavna pretresa, zbog čega je povređeno pravo podnosioca zahteva za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku.¹⁰

„Ključno oružje“ advokata u nastojanju da odugovlače postupak, leži upravo u obavezi odlaganja glavnog pretresa zbog nemogućnosti obezbeđivanja branioca okrivljenom koji nema branioca. Pri tome treba voditi računa da se ne može svaki nedolazak branioca a priori smatrati opstrukcijom postupka, te da treba praviti razliku između opravdanog i neopravdanog odsustva branioca.

Ovim pitanjem bavio se u svojoj praksi i Evropski sud za ljudska prava, u svetlu potrebe da prilikom donošenja odluke o odlaganju glavnog pretresa zbog izostanka branioca bude uzet u obzir značaj konkretnog ročišta, a povodom predstavke podnosioca koji je bio prinuđen da samostalno iznese završnu reč, budući da sud nije uvažio njegov zahtev za odlaganjem glavnog pretresa zbog nedolaska branioca. ESLJP je ovom prilikom zauzeo stav da iako je svestan zahteva za efikasnošću krivičnog postupka, taj zahtev ne može biti suprotan zaštiti prava na odbranu u meri nespojivoj sa garancijama pravičnog suđenja iz člana 6. EKLJP. Sud je potom ocenio da je značaj ročišta na kome se

---

¹⁰ Rešenje Vrhovnog kasacionog suda Ržk 36/2014 od 24.11.2014. godine doneto na sednici Odeljenja za zaštitu prava na suđenje u razumnom roku 19.03.2015. godine.

okončava glavni pretres takav da je odsustvo branioca bilo opravdan razlog za odlaganje.¹¹

Zloupotreba prava na odbranu i ponovljeni zahtevi za izuzeće

Zloupotreba prava okrivljenog da zahteva izuzeće postupajućeg sudije ili javnog tužioca, kao i drugih učesnika u postupku, jedan od najčešćih vidova opstrukcije razumnog trajanja postupka. Jedan od osnovnih mehanizama zloupotrebe zahteva za izuzeće, jeste putem korišćenja hijerarhijske strukture u odlučivanju o zahtevu, pri čemu se svaki naredni zahtev odnosi na hijerarhijski višu instancu odlučivanja (predsednik veća, predsednik suda, predsednik neposredno višeg suda, itd). U tom smislu, nije retkost da okrivljeni ili njegov branilac zahtevaju izuzeće predsednika svake od navedenih instanci, ne bi li što više dobili na vremenu.

Ovaj problem prepoznao je Evropski sud za ljudska prava odlučujući po predstavci u slučaju *Eckle protiv Nemačke*.¹² Sud je potvrdio da su podnosioci predstavke, pravo da zahtevaju izuzeće koristili kao „ilustrativan primer politike namerne opstrukcije“.

Predlaganje i obezbeđivanje prisustva svedoka

Predlaganje brojnih svedoka od strane odbrane stavlja pred sud dvostruki izazov u pogledu staranja o efikasnosti postupka. Najpre, ova taktika nameće potrebu precizne procene da li bi, svaki od predloženih svedoka mogao imati saznanja od značaja za donošenje odluke u krivičnom postupku ili je njihovo predlaganje usmereno na odugovlačenje krivičnog postupka. Potom, ukoliko sud prihvati predlog odbrane i pozove brojne svedoke, suočava se sa izazovom obezbeđivanja njihovog prisustva radi davanja iskaza.

U predmetu *Howiecki protiv Poljske*,¹³ koji se odnosio na krivični postupak vođen zbog prevare međunarodnih razmera, Sud je kritikovao odlaganje pretresa i po godinu dana zbog nemogućnosti da se obezbedi prisustvo svedoka.

---

¹¹ *Hanževački v. Croatia*, No. 17182/07, presuda od 16. aprila 2009. godine, par. 23.

¹² *Eckle v. Germany*, No. 8130/78, presuda od 15. jula 1982. godine.

¹³ *Howiecki v. Poland*, No. 27504/95, presuda od 4. oktobra 2001. godine.

Poteškoće sa obezbeđivanjem prisustva svedoka bile su predmet razmatranja i u predmetu *Roubies protiv Grčke*¹⁴ gde je bilo potrebno 26 meseci da se obezbedi prisustvo svedoka u postupku koji je ukupno trajao 14 godina.

U predmetu *Dachar protiv Francuske*¹⁵ Sud je zaključio da trajanje istrage od tri godine, predstavlja povredu prava na suđenje u razumnom roku i nije prihvatio opravdanje da je ovakvo trajanje postupka uzrokovano poteškoćama da se obezbedi prisustvo svedoka.

Kada je u pitanju predugo trajanje postupka zbog nepojavljivanja svedoka, Sud je u ranije pomenutom slučaju *Salapa protiv Poljske*¹⁶ zauzeo stav da država nije odgovorna za predugo trajanje postupka u ovim slučajevima, ukoliko je domaći sud preduzeo sve mere koje mu stoje na raspolaganju u domaćem zakonodavstvu (na primer: uredno pozivanje, novčano kažnjavanje svedoka koji je uredno pozvan ali se nije odazvao pozivu da svedoči i sl.) u cilju obezbeđivanja prisustva svedoka.

Jezik postupka i zloupotreba prava na odbranu

Pitanje zloupotrebe prava na odbranu u kontekstu upotrebe jezika u krivičnom postupku najčešće vezuje na taktike koje podrazumevaju zahteve okrivljenog da mu se obezbedi prevođenje i tumačenje na jezik koji razume, iako zapravo razume jezik na kojem se vodi postupak.

ESLJP je razvio bogatu praksu po ovom pitanju, pa je tako u predmetu *Cuscani protiv Ujedinjenog Kraljevstva*¹⁷ potvrdio da je pravo na prevodioca iz člana 6. stav 3. tačka (e) Konvencije primenljivo samo ako okrivljeni ne razume ili ne govori jezik koji se koristi u sudu. Ako sud utvrdi da okrivljeni ima dovoljno znanje jezika, zahtev za prevodiocem se može smatrati neosnovanim.

U predmetu *Kamasinski protiv Austrije*¹⁸ „dovoljno poznavanje jezika“ vezano je za obavezu provere znanja, osim ako je evidentno da okrivljeni vlada jezikom (npr. školovao se na tom jeziku ili ga koristi u svakodnevnom životu), kada odbijanje prevodioca ne predstavlja povredu Konvencije.

---

¹⁴ *Roubies v. Greece*, No. 22525/07. presuda od 30. aprila 2009. godine.

¹⁵ *Dachar v. France*, No. 42338/98, presuda od 10. oktobra 2000. godine.

¹⁶ *Salapa v. Poland*, No. 35489/97 presuda od 19. decembra 2002. godine.

¹⁷ *Cuscani v. United Kingdom*, No. 32771/96, presuda od 24. septembra 2002. godine

¹⁸ *Kamasinski v. Austria*, No. 9783/82, odluka od 5. maja 1988. godine

U predmetu *Brozicek protiv Italije*¹⁹, Sud je istakao da država mora dokazati da okrivljeni razume jezik ako tvrdi da mu prevod nije potreban. Međutim, ako se dokaže da je tvrdnja okrivljenog o nerazumevanju jezika neistinita, sud može odbiti takav zahtev kako bi sprečio zloupotrebu prava i odugovlačenje.

Najzad, u predmetu *Diallo protiv Češke Republike*²⁰ Sud je primetio da, iako je pravo na prevodioca važno, ono ne sme biti korišćeno za blokiranje pravosudnog sistema. Ako okrivljeni tokom postupka pokaže da razume pitanja i odgovara na njih bez poteškoća, kasniji zahtevi za prevodiocem mogu biti ocenjeni kao pokušaj opstrukcije.

Pored gore opisane zloupotrebe prava na upotrebu jezika, koju obrana neretko koristi kao mehanizam odugovlačenja postupka, pred ESLJP našao se i jedan neobičan predmet koji predstavlja potpunu suprotnost ranije analiziranoj praksi, a u kom je branilac neosnovano optužen da se u krivičnom postupku ne koristi jezikom na kojem se vodi postupak. U predmetu *Paun Jovanović protiv Srbije*²¹ braniocu u krivičnom postupku osporeno je pravo da se u postupku služi srpskim jezikom ijekavskog narečja, a od strane Osnovnog suda u Boru, uz obrazloženje da se branilac ne služi jezikom na kojem se vodi postupak. Nakon obraćanja Ustavnom sudu i Visokom savetu sudstva koji su o predstavkama podnosioca odlučili negativno, on se obratio Evropskom sudu za ljudska prava. Podnosilac predstavke se u predstavi ESLJP žalio da je bio diskriminisan i da mu je istražni sudija Osnovnog suda u Boru uskratio priliku da to govori dok je postupao u ime svog klijenta, koji je bio optužen u krivičnom postupku. Istovremeno, advokatu koji je zastupao žrtvu u istom postupku bilo je dozvoljeno da nesmetano koristi ekavsko narečje srpskog jezika. ESLJP u odluci naglašava da je legitimno da država potpisnica Konvencije reguliše pitanja koja se tiču službene upotrebe jezika ili jezika u sudskim postupcima i da isto treba da se primenjuje na različite varijante istog jezika kao što je u ovom slučaju. Ovo se, međutim, mora razlikovati od „prava“ na upotrebu nezvaničnog jezika po sopstvenom izboru u komunikaciji sa državnim organima, koje pravo, kao takvo, nikada nije priznato od strane Suda u svojoj sudskoj praksi. Sud, dalje, primećuje da su i Matica srpska, kao najstariji lingvistički organ u Srbiji, i sama Vlada

---

¹⁹ *Brozicek protiv Italije*, No. 10964/84, presuda od 19. decembra 1989. godine

²⁰ *Diallo v. Czech Republic*, No. 20493/07, presuda od 26. aprila 2012. godine

²¹ *Jovanović vs. Serbia*, No. 41394/15, presuda od 7. maja 2023. Dostupno na: <https://ecase.pars.rs/presuda/detalji/1307> (pristupljeno: 21. april 2026).

priznale da srpski jezik „ima dve ravnopravne varijante”, odnosno ekavsku i ijekavsku, i da se obe mogu koristiti. zvanično.

U ovim okolnostima, i nakon što je već utvrdio da je podnosilac predstavke tretiran drugačije od drugog advokata u analognoj ili relevantno sličnoj situaciji, na osnovu njegove upotrebe ijekavskog narečja, Sud je zauzeo stav da nije moglo postojati objektivno i razumno opravdanje za takav tretman. Prema tome, došlo je do povrede člana 1. Protokola br.12.

ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Analizom prakse Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na uticaj zloupotrebe prava na odbranu u krivičnom postupku na njegovu efikasnost, nesumnjivo proizilazi da Sud zauzima sistemski pristup, odnosno da krivični postupak posmatra kao skup individualnih radnji i međusobnih odnosa procesnih subjekata. Uz to je nesporno da Sud pažljivo odmerava držanje i doprinos svakog od procesnih subjekata efikasnom vođenju postupka, ali i postavlja jasna i visoka očekivanja od suda u odnosu na obavezu upravljanja krivičnim postupkom, kao i usmeravanja, podsticanja i sankcionisanja ponašanja i radnji drugih procesnih subjekata. Upravo ova upravljačka, odnosno kontrolna uloga suda, po stanovištu ESLJP javlja se kao brana prerastanju zakonitog ostvarivanja prava na odbranu u njegovu suprotnost, odnosno zloupotrebu. Ujedno, držanje suda kada do zloupotrebe prava već dođe, ESLJP tretira kao filter kroz koji posmatra doprinos odbrane, ali i samog suda neefikasnom vođenju postupka, te kao osnov utvrđivanja odgovornosti za eventualno postojanje povrede prava na suđenje u razumnom roku.

LITERATURA

Cvijović, O. (1985) 'Uticaj međusobnih odnosa glavnih procesnih subjekata na efikasnost krivičnog postupka'. *Jugoslovenska revija za kriminologiju i krivično pravo*, 23(4), 69-79.

Kolaković-Bojović, M. (2013) 'Pojam efikasnosti krivičnog postupka: razumemo li ideal kome težimo?', u: *Kriminal, državna reakcija i harmonizacija sa evropskim standardima*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, 373-384.

Kolaković-Bojović, M. (2013) 'Pravo na stručnu odbranu okrivljenog i efikasnost krivičnog postupka'. *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, 32(1), 131-148.

Kolaković-Bojović, M. (2014) 'Efikasnost krivičnog postupka, reforma pravosuđa i pristupni pregovori sa EU'. *Zbornik Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja*, 33(2), 189-201.

Kolaković-Bojović, M. (2015) 'Efikasnost krivičnog pravosuđa kao sredstvo suzbijanja kriminaliteta', u: *Kriminal i društvo Srbije: izazovi društvene dezintegracije, društvene regulacije i očuvanje životne sredine*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, 237-253.

Kolaković-Bojović, M. (2016) *Okončanje krivičnog postupka u razumnom roku*. Doktorska disertacija. Beograd: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu.

Kolaković-Bojović, M. (2018) *Organizacija pravosuđa u Republici Srbiji: reformski okvir i EU standardi*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.

Vrhovni kasacioni sud (2015) *Zaštita prava na suđenje u razumnom roku u sudskom postupku*. Beograd: Vrhovni kasacioni sud i Savet Evrope.

Praksa Evropskog suda za ljudska prava

Brozicek protiv Italije, No. 10964/84, presuda od 19. decembra 1989. godine.

Capuano v. Italy, No. 7/1986/105/103, presuda od 25. juna 1987. godine.

Cuscani v. United Kingdom, No. 32771/96, presuda od 24. septembra 2002. godine.

Dachar v. France, No. 42338/98, presuda od 10. oktobra 2000. godine.

Diallo v. Czech Republic, No. 20493/07, presuda od 26. aprila 2012. godine.

Eckle v. Germany, No. 8130/78, presuda od 15. jula 1982. godine.

Hanževački v. Croatia, No. 17182/07, presuda od 16. aprila 2009. godine.

Howiecki v. Poland, No. 27504/95, presuda od 4. oktobra 2001. godine.

Jovanović v. Serbia, No. 41394/15, presuda od 7. maja 2023. godine.

Kamasinski v. Austria, No. 9783/82, odluka od 5. maja 1988. godine.

Klamecki v. Poland, No. 25415/94, presuda od 28. marta 2002. godine.

Puzović i Medarević v. Serbia, No. 2545/05, presuda od 15. septembra 2009. godine.

Roubies v. Greece, No. 22525/07. presuda od 30. aprila 2009. godine.

Tsilira v. Greece, No. 44035/05, presuda od 22. maja 2008. godine.

Union Alimenaria Sanders S.A. v. Spain, No. 11681/85 odluka od 11. decembra 1987. godine.

© 2026 by authors

Ovaj rad se objavljuje pod licencom Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)